

Studia Socialia Cracoviensia 8 (2016) nr 1 (14), s. 71–82

<http://dx.doi.org/10.15633/ssc.1875>

Renata Knyspel-Kopeć

Instytut Geopolityki (Częstochowa)

**MŁODZIEŻ I RODZINA W ŚWIECIE OBRAD
POWSZECHNEGO ZJAZDU KATOLICKIEGO W WARSZAWIE
I OBCHODÓW 200. ROCZNICY KANONIZACJI
ŚW. STANISŁAWA KOSTKI W 1926 ROKU**

Abstract Youth and family in the light of the deliberations of General Congress of Roman Catholic Church in Warsaw and the celebrations of the 200th anniversary of the canonization of Saint Stanislaus Kostka in 1926. Two feasts organized in 1926: the first General Congress of the Roman Catholic Church in Warsaw and the Jubilee of the canonization of St. Stanislaus Kostka is dedicated to youth and family issues. Catholic environment saw a number of risks relating to the issue of bringing up young people In the split of the social doctrine of the Church. Celebration of these holidays have had influence on the moral renewal of society.

Młodzież i rodzina w świetle obrad Powszechnego Zjazdu Katolickiego w Warszawie i obchodów 200. rocznicy kanonizacji św. Stanisława Kostki w 1926 roku. Dwa święta zorganizowane w 1926 roku: Pierwszy Powszechny Zjazd Katolicki w Warszawie oraz jubileusz kanonizacji św. Stanisława Kostki poświęcono sprawom młodzieży i rodziny. Środowiska katolickie dostrzegały szereg zagrożeń dotyczących kwestii wychowywania młodych ludzi w duchu społecznej nauki Kościoła. Uroczyste obchody niniejszych świąt miały wpływać na odnowę moralną społeczeństwa polskiego.

Keywords youth, family, the moral renewal of society
młodzież, rodzina, odnowa moralna społeczeństwa

Stanisławie! Wyrwij piekłu duszę i serca naszej młodzieży,
a swym przykładem naucz ją ze słabością łamać się za młodu¹.

W 2016 roku minie 90. rocznica pierwszego Powszechnego Zjazdu Katolików, którego obrady toczyły się u schyłku sierpnia 1926 roku, oraz 290. jubileusz kanonizacji św. Stanisława Kostki. Oba święta, których obchody w 1926 roku świętowano w tym samym czasie, odbiły się szerokim echem w społeczeństwie polskim, pozostawiając liczne pamiątki drukowane. Od tamtych wydarzeń dzieli nas prawie wiek, jednak warto przypomnieć i przybliżyć ideę zorganizowania tych uroczystości. Zapowiedzi przygotowywanych obchodów spotykamy w świeckiej prasie codziennej i katolickiej. Pisma parafialne nie tylko dokumentowały i inicjowały działalność swoich parafii, podając aktualne wiadomości z życia katolickiego i publikując artykuły o treści religijnej. Znacząco oddziaływały również na życie społeczno-kulturalne i oświatowe miejscowych czytelników, odgrywając ważną rolę wychowawczą poprzez propagowanie zgodnych z nauką społeczną Kościoła katolickiego zasad, wzorów, modeli osobowych, rodziny, dzieci oraz ich wychowania. Obok materiałów informacyjnych zamieszczano dużo publicystyki, w tym felietony, teksty i komentarze dotyczące historii i aktualnych wydarzeń życia lokalnego².

Nie dziwi więc, że echa interesujących nas tutaj wydarzeń natury religijnej znalazły swoje odzwierciedlenie na łamach różnych wydawnictw prasowych. Spotykamy na ich kartach zapowiedzi uroczystości, odezwy skierowane do społeczeństwa polskiego, a zwłaszcza do młodzieży, czy relacje z obchodów świątecznych dni. „Przewodnik Katolicki” – pismo skierowane do rodzin katolickich – zwracał się do swoich czytelników z apelem o podjęcie trudu odrodzenia nie tylko osobistego, ale w ogóle życia społecznego i państwowego. Komitet Główny Zjazdu Katolickiego w Warszawie oraz Komitety Diecezjalne Rzeczypospolitej Polskiej w celu zmobilizowania społeczeństwa do uczestnictwa w uroczystościach 1926 roku przekonywały: „Polska katolicka ma przed sobą tylko jedną drogę: idei Chrystusowej, będącej kamieniem węgielnym nie tylko odrodzenia moralnego, ale źródłem siły i spoistości milionowej rodziny katolickiej; Polska musi być Chrystusowa, musi być Boża i katolicka! Żądaniom tym wypływającym z tysiącletniej przynależności do kultury katolickiej, da wyraz Pierwszy ogólnopolski Zjazd Katolicki, jaki odbędzie się 28, 29 i 30 sierpnia w Warszawie. Zjazd ten musi się stać widomym łącznikiem polskości z katolicyzmem, musi dać potężny wyraz woli społeczności katolickiej, musi zgromadzić Polskę od wschodu aż po zachód! Komitet Główny,

¹ H. Haduch, *Młodzieniec o niezłomnej woli*, [w:] *Jednodniówka z okazji Dwusetnej Rocznicy Kanonizacji Św. Stanisława Kostki 1726–1926*, Chyrów 1926, s. 18. Henryk Haduch (1870–1925); m.in. prof. religii w gimnazjum chyrowskim; superior rezydencji św. Barbary w Krakowie (1912–1915), prowincjał (1916–1919), superior we Lwowie (1919–1921), profesor retoryki i homiletyki w Nowym Sączu (1923–1925). Krzewiciel ruchu sodalicyjnego w Polsce, opublikował ponad 80 rozpraw, głównie na tematy sodalicyjne. Wybitny kaznodzieja i rekolekcjonista, za: *Encyklopedia wiedzy o jezuitach na ziemiach Polski i Litwy 1564–1955*, Kraków 1996, s. 205.

² M. Piwowarczyk, *Model rodziny i wychowania rodzinnego w parafialnej prasie wielkopolskiej w II Rzeczypospolitej na przykładzie „Tygodnika Parafii Zbąszyńskiej”*, [w:] *Wychowanie w rodzinie*, t. 2, *Rodzina na przestrzeni wieków*, red. S. Walasek, L. Albański, Jelenia Góra 2011, s. 86.

łącząc uroczystość Zjazdu z 200 letnią rocznicą kanonizacji św. Stanisława Kostki, wychodzi w tych trzydniowych uroczystościach w stolicy Rzeczypospolitej z hasłem: przez Ducha Bożego – do szczęśliwości człowieka w odrodzonej Ojczyźnie!³. „Przewodnik Katolicki” podał również na swoich łamach program uroczystości obejmujący trzy sierpniowe dni związane z obradami Kongresu Katolickiego⁴.

Natomiast „Gazeta Wągrowiecka” informowała o tym, iż uczestnicy pierwszego ogólnopolskiego zjazdu katolickiego, który miał miejsce w głównym gmachu Politechniki Warszawskiej, pochylił się nad kwestiami obrony i umoralnienia rodziny katolickiej w związku z możliwymi zmianami w prawie małżeńskim.

Równolegle do obrad Zjazdu, jak podawano w gazecie, odbędą się w Warszawie uroczystości ku czci św. Stanisława Kostki, patrona młodzieży w związku z przewiezieniem relikwii tego świętego do Rostkowa, miejsca jego urodzenia. W uroczystościach, informowano, udział weźmie przede wszystkim młodzież. Przewidywano również przyjazd delegacji wszystkich uczelni krajowych. Oczekiwano także zaproszonych gości z Włoch, Rumunii, Węgier, Belgii, Czechosłowacji i Szwajcarii. Przyjazd zapowiedzieli przedstawiciele wszystkich katolickich agencji prasowych z Włoch. Sądono, iż w zjeździe uczestniczyć będzie około 20 tys. osób⁵.

Cieszące się żywym zainteresowaniem, zwłaszcza publicystki katolickiej, nadchodzące uroczystości ku czci św. Stanisława oraz obrady Powszechnego Zjazdu Katolickiego odpowiadały w pełni oczekiwaniom części społeczeństwa związanego z Kościołem. Oto bowiem Polacy w okresie międzywojennym, jak pisał Mieczysław Ziemnowicz, stają się uczestnikami przewartościowania obowiązujących dotychczas zasad, „rewizji dawnych ideałów, ponownego precyzowania celów życia”⁶. Wszystko to jest odpowiedzią na poniesione przez społeczeństwo podczas wieloletniej niewoli i I wojny światowej straty moralne. Zdaniem Stanisławy Sarjusz-Wolskiej⁷ należało określić nowy katalog celów, zasad i zadań wychowania moralnego i obywatelskiego w odniesieniu do społeczeństwa i państwa. Środowiska katolickie były również zaniepokojone problematyką dotyczącą prawa małżeńskiego w Polsce międzywojennej, które nastroczało wiele trudności nie tylko obywatelom, którzy podlegali obowiązującym w kraju przepisom. Stosunki małżeńskie na terenie nowo powstałego państwa regulowało aż pięć różnych systemów ustawodawczych. Do zagmatwania tych stosunków przyczyniły się ponadto zapisy ustawy z 2 sierpnia 1926 roku o prawie właściwym dla stosunków prywatnych wewnętrznych. Zgodnie z art. 2 niniejszej ustawy, kto zmienia miejsce zamieszkania w Polsce, ten po upływie roku podlega prawu małżeńskiemu obowiązującemu w jego nowym miejscu zamieszkania. Według art. 17 tej ustawy w celu uzyskania rozvodu lub separacji należy kierować się prawem, któremu podlegają strony w momencie żądania

³ *Pierwszy ogólnopolski Zjazd Katolicki w Warszawie*, „Przewodnik Katolicki”. Pismo ilustrowane dla rodzin katolickich, Poznań, 22 sierpnia 1926, R. 32, nr 34, s. 460.

⁴ *Program Zjazdu Katolickiego w Warszawie*, „Przewodnik Katolicki”. Pismo ilustrowane dla rodzin katolickich, Poznań, 22 sierpnia 1926, R. 32, nr 34, s. 463.

⁵ *Ogólnopolski zjazd katolicki w Warszawie*, „Gazeta Wągrowiecka”. Pismo dla Ziemi Pałuckiej, niedziela, 29 sierpnia 1926, R. 6, nr 103, s. 1.

⁶ M. Ziemnowicz, *Problemy wychowania współczesnego*, Warszawa–Kraków 1931, s. 1.

⁷ S. Sarjusz-Wolska, *Zarys wychowania moralnego i obywatelskiego*, Warszawa 1927.

orzeczenia któregoś z wyżej wymienionych skutków prawnych⁸. Możliwość otrzymania rozwodu istniała w województwach zachodnich i północnych, zgodnie z obowiązującym tam prawem, które regulował kodeks cywilny niemiecki jeszcze z 1896 roku⁹.

Tymczasem środowiska katolickie za jedyny fundament moralnej i prawej egzystencji uznawały prawdy religijne i wartości chrześcijańskie, takie jak: uroczysta przysięga, miłość bliźniego, sumienna i uczciwa praca, będąca odzwierciedleniem naturalnej potrzeby człowieka. Wiara katolicka oraz związane z nią wartości duchowo-moralne stanowić miały najwyższe dobro społeczne, które należało akceptować, pogłębiać i praktykować w życiu codziennym zarówno przez jednostki, jak i cały naród¹⁰. Dlatego też zaprezentowanie wartości etycznych związanych z postacią św. Stanisława Kostki miało wówczas wymiar aktualny i niezwykle pragmatyczny. Poza tym nawiązanie do zagadnień wychowania młodzieży w duchu katolickim i kształtowanie obrazu rodziny w myśl założeń Kościoła rzymskokatolickiego wpierały pracę nad odnową moralną społeczeństwa polskiego.

W takiej atmosferze trwały przygotowania obchodów 200. rocznicy kanonizacji św. Stanisława Kostki, dla których powstał w Rzymie Komitet mający za zadanie zwrócić szczególną uwagę młodzieży na niniejsze wydarzenie. Uroczystości krajowe swoim protektorem objął kardynał Aleksander Kakowski, polecając Towarzystwu im. Piotra Skargi wraz z warszawskimi związkami katolickimi opracowanie programu na świąteczne dni. Jubileusz kanonizacji zbiegał się bowiem z ogólnopolskim Zjazdem Katolickim w Warszawie, którego obrady miały dotyczyć odrodzenia katolickiej rodziny oraz kwestii katolickiego wychowywania młodzieży.

W liście do Władysława Glinki, prezesa Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, arcybiskup warszawski pisał:

Uroczystości jubileuszowe świętego Stanisława Kostki, kończące się z dniem 31-go grudnia bieżącego roku, zapowiadają obfity plon duchowy, zwłaszcza dla naszej młodzieży. W młodzieży tej przyszłość naszej ukochanej Ojczyzny; im lepiej rolę serc tej młodzieży uprawimy i im lepsze i obfitsze rzucimy w nią ziarno, tym pełniejsze da kiedyś ona żniwo. A wzór życia świętego Stanisława, który mimo krótkiego 18-letniego życia miał zawsze w sercu i na ustach hasło: „do wyższych rzeczy jestem stworzony”, to ziarno zdrowe pierwszej jakości! Pokolenie, które w młodości takie hasła w duszę brało, musi być silne i zdrowe i na barkach jego jak na kolumnach spocznie bezpiecznie kiedyś sklepienie losów Ojczyzny.

Warto zatem poświęcić się pracy przy urządzaniu tych uroczystości jubileuszowych, zwłaszcza, że wpośród nich zamierzoną jest tak doniosła sprawa, jak Zjazd Katolicki w Warszawie, zjazd poświęcony zagadnieniu wychowania młodzieży i nierozłącznemu odeń zagadnieniu odrodzenia katolickiej rodziny.

⁸ Ustawa z dnia 2 sierpnia 1926 r. o prawie właściwym dla stosunków prywatnych wewnętrznych, Dz.U. z 1926 r., nr 101, poz. 580, s. 1120–1121; P. Ryguła, *Historyczny kontekst debaty na temat projektu nowego prawa małżeńskiego w Polsce międzywojennej*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” (2001) nr 34, s. 263.

⁹ P. Ryguła, *Historyczny kontekst debaty na temat projektu nowego prawa małżeńskiego w Polsce międzywojennej*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” (2001) nr 34, s. 263.

¹⁰ Ł. Kabzińska, *Idea wychowania moralno-społecznego w programach Międzynarodowych Kongresów Pedagogicznych okresu międzywojennego*, „Warmińsko-Mazurski Kwartalnik Naukowy”. Nauki Społeczne (2013), nr 4, s. 41.

Znając Pańską gorącą miłość Ojczyzny i świętej Wiary [...] składam w Pańskie doświadczone ręce kierownictwo całej tej akcji¹¹.

Przedstawiciele związków katolickich odpowiadając na odezwę eminencji, spotkali się w czwartek 4 marca o godzinie 18. w lokalu Towarzystwa im. Piotra Skargi¹². Ustalono porządek obchodów, w ramach którego zapowiedziano m.in. przeprowadzenie rekolekcji opartych na życiu św. Stanisława Kostki dla szerokiej rzeszy młodzieży polskiej, urządzenie w kraju uroczystych pochodów i akademii oraz pielgrzymek młodzieży polskiej: do miejsca urodzenia św. Stanisława w Rostkowie, do Rzymu przez Wiedeń, gdzie obejrzą pamiątki po św. Stanisławie, a także złożą na grobie w Rzymie książkę z podpisami młodzieży.

Główny Komitet Rocznicy św. Stanisława Kostki i I Zjazdu Katolickiego w Warszawie wydał następującą Odezwę do młodzieży polskiej:

Młodzieży!

Relikwie Twego św. Patrona Stanisława Kostki sprowadzone zostały do Polski i przebywają w Płocku, jako miejscu zamieszkania Biskupa, w którego diecezji św. Stanisław się urodził. Młodzieży, Ty umiesz ocenić swych wielkich przodków; znasz i poważasz wizję Wieszcza „Przedświtu”, który w obrazie cywilizacyjnego pochodów Polski widzi nie tylko „buńczuki i sztandary, strojne pióra i korony”, ale przede wszystkim „katolicki krzyż wzniesiony”, który poprzedza wszelką przeszłość i teraźniejszość Twego wielkiego Narodu.

Otóż z pod tego Krzyża, który znaczył i znaczyć będzie na wieki w Ojczyźnie Twojej prawdziwe szlaki postępu i rodzimej cywilizacji, św. Stanisław jest Ci jak Chorąży bez skazy najszczytniejszych ideałów duszy polskiej.

Zjawiają się dziś do Polski Jego doczesne szczątki, od XVI w. na obczyźnie spoczywające, w dobie szczególnie dla Ojczyzny naszej ciężkiej.

Mówi podanie, że św. Twój Patron w r. 1621 pod Chocimiem osłaniał piersi młodzieży polskiej, która wierna dziejowej misji Kraju naszego, wstrzymała i pokonała przeważające hordy pogańskie, idące na podbój nie tylko Lechistanu, ale i całej cywilizacji chrześcijańskiej.

W powrocie na Ojczyzny łono relikwii św. Twego Patrona widzimy pełne wyrazu zrządzenie Opatrzności dla obrony Twej duszy, Młodzieży polska, poważnie dziś zagrożonej zalewem pogańskich zasad i obyczajów.

Dziejów dzwon wydzwonił nam Zmartwychwstanie Ojczyzny; lecz do harmonii tego narodowego „Alleluja” trzeba nam skonfederowania tych subtelnych tonów, które idą z duszy Twojej. Masz tedy powiedzieć Ojczyźnie jak długa i szeroka, że dla Ciebie Chrystus Pan i Jego Kościół, to alfa i omega Twych życzeń i pragnień; masz zaznaczyć, że w wychowaniu Twoim, zarówno w rodzinie, jak i w uczelniach, pragniesz Boga i zasad katolickiej etyki; że rozumiesz, iż w ogólnym rozstroju powojennej Europy: „Polska albo będzie katolicką, albo wcale jej nie będzie”.

I otóż nadarza Ci się sposobność do tego zbiorowego i publicznego oświadczenia, gdyż 28, 29 i 30 sierpnia b.r. odbędzie się w Warszawie ogólnopolski Kongres Katolicki, właśnie z okazji 200-nej rocznicy kanonizacji św. Stanisława. Komitet Gł. [...] zaprasza Cię, Młodzieży ukochana, na te uroczystości. Zapraszamy Cię, zarówno uczącą się w szkołach,

¹¹ *Jednodniówka z okazji Dwusetnej Rocznic...*, dz. cyt., s. 2.

¹² *Jednodniówka z okazji Dwusetnej Rocznic...*, dz. cyt., s. 1–2.

jak i w wyższych uczelniach. (Młodzież pozaszkolna już dawniej jest o tych uroczystościach powiadomiona). Rozesłaliśmy odnośne informacje o Zjeździe na ręce ks. ks. Prefektów. U nich więc dowiesz się szczegółów.

Tu w zarysie tylko Cię informujemy, iż uczczenie św. Stanisława obejmie nie tylko Polskę, ale i świat cały i że Centralny *ad hoc* Komitet zawiązany jest w Rzymie pod przewodnictwem Kardynała Laurenti, że 27-go przeprowadzisz procesjonalnie z udziałem starszego społeczeństwa, od mostu ks. Józefa do kość. O O. Jezuitów, że delegacja złożona z 200 uczniów i 100 uczenie przybyłych na Kongres uda się 29 sierpnia do Rostkowa, aby wziąć udział w uroczystościach umieszczenia relikwii w kościele, stojącym na fundamentach zamku, w którym się urodził św. Stanisław, a będącym w samym sercu Mazowsza, tak pięknie i dla Ciebie interesująco opisanym w „Krzyżakach” Sienkiewicza; że Ci pokażemy stolicę i jej pamiątki, że wreszcie w listopadzie będą dla Ciebie urządzone w całym kraju nabożeństwa i akademie [...]

Wśród uczestników starszego społeczeństwa, przybyłego na Kongres, zobaczysz, Młodzieży droga, reprezentantów wszystkich warstw Narodu Twego. Naocznie się przekonasz, że Polska co ma tylko najdroższego i najświatlejszego, zgromadzi pod sztandarem Wiary i Etyki Katolickiej!

A wówczas umysł Twój, rozświecony przykładem i orędownictwem św. Patrona, rozszerzy horyzonty Twego katolickiego i narodowego samopoczucia, a serce Twoje, rozgrzane tym wszystkim, co przeżyjesz, w zespole ludzi, na zew katolicki z całej Rzeczypospolitej zebranych, uderzy mocnym akordem umiłowania tych ideałów, które staną Ci się niespożytym fundamentem dla obrony Twej duszy polskiej.

Przybywajcie!¹³.

Młodzież konwiktowa w Chyrowie (w okresie międzywojennym miejscowość należała do woj. lwowskiego) również zawiązała komitet i wydała do rówieśników z całej Polski odezwę, którą rozesłano w tysiącu egzemplarzy¹⁴. Zakończenie tego dokumentu brzmiało następująco:

Niech Stanisław będzie nam patronem i wodzem!

Proponujemy w tym celu, aby cała polska młodzież z przekonaniem i zrozumieniem podpisała niżej podane oświadczenia.

O ile się na to Koledzy zgodzą, prosimy załączone arkusze naszemu komitetowi w Chyrowie z podpisami odesłać, my zaś razem je w jedną księgę oprawimy i najpierw do Rostkowa, potem na grób św. Stanisława Kostki do Rzymu zawieziemy.

Idąc za myślą i hasłem świętego Stanisława Kostki „Dla rzeczy wyższych jestem stworzony” z okazji dwusetnej rocznicy Jego Kanonizacji jawnie i publicznie oświadczamy: że polska Młodzież, otrzymawszy w spadku po przodkach najcenniejszy skarb wiary katolickiej, nie wstydi się Ewangelii i pragnie stać mężnie przy Kościele katolickim; oświadczamy, że kierując się zasadami wiary i nauki Chrystusowej, pragniemy wnieść w nasze życie prywatne i stosunki publiczne zdrowie i pracę, tężyznę, ład i harmonię; zważywszy, iż wielki zanik uczciwości i sprawiedliwości w naszych stosunkach, graniczący niekiedy z podłością, nikczemnością i zbrodnią, jest skutkiem braku żywej wiary, oświadczamy,

¹³ Odezwa do młodzieży polskiej z powodu Zjazdu Katolickiego, „Pro Christo – Wiara i Czyn”. Organ Młodych Katolików, sierpień 1926, R. 2, nr 8, s. 574–576.

¹⁴ Jednodniówka z okazji Dwusetnej Rocznic..., dz. cyt., s. 3.

że głównym lekarstwem na niedomagania nasze jest obudzenie religijnego życia i pogłębienie katolicyzmu wśród kształcącej się młodzieży, z której ma powstać inteligent warstwa naszej Ojczyzny;

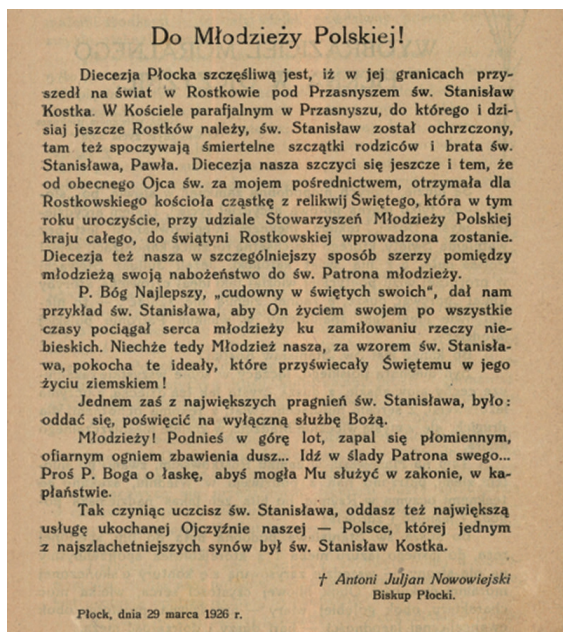
potępiając środki, którymi nas żywił przeważnie masońsko-żydowski zatruc pragnie, obiecujemy, wystrzegać się tego wszystkiego, co wiarę i czystość obyczajów podkopuje i plami, jako to nieobyczajnych przedstawień, tańców, mód, pornografii;

w najgłębszych przekonaniu, że prawdziwa wiara katolicka jest jedynym źródłem siły moralnej, kształcącej sumienia oraz rękomią uczciwości społecznej i obywatelskiej, oświadczamy, że Kościół katolicki, jego stróż tej wiary, winien zajmować w życiu Ojczyzny stanowisko produjące.

Za Komitet Jubileuszowy w Chyrowie dokument podpisali: Jan Schechtel, Konstanty Łubieński, Aleksander Udrycki, Jan Hempel. Po stronie Chyrowskiego Koła Towarzystwa Piotra Skargi podpis złożył Roman Grodzicki, za Sodalicję Konwiktową zaś Jerzy Kwieciński¹⁵.

Przedstawiciele Komitetu poinformowali o tym, iż do 10 maja otrzymali z ponad 100 szkół średnich przesłane deklaracje wraz z więcej niż 20 tys. podpisów.

Do rodzimej młodzieży skierowana była także odezwa diecezji płockiej, najbardziej związanej z postacią św. Stanisława Kostki¹⁶.

¹⁵ *Jednodniówka z okazji Dwusetnej Rocznicy...*, dz. cyt., b.n.s.

¹⁶ *Jednodniówka z okazji Dwusetnej Rocznicy...*, dz. cyt., s. 5.

Inicjatywę dotyczącą sprowadzenia do Rostkowa relikwii św. Stanisława Kostki podjęło Płockie Stowarzyszenie Młodzieży Katolickiej z parafii Mława-Wólka. Rozpoczynając starania w tej sprawie, młodzi ludzie już w 1919 roku zamieścili w jednym z numerów „Miesięcznika Pasterskiego Płockiego” odezwę, w której zwrócili się do władz kościelnych o sprowadzenie relikwii do Rostkowa. Niebawem znaleźli poparcie wśród szerszych kręgów młodzieży całej diecezji. W ostatnich dniach czerwca odbywał się II Zjazd Stowarzyszeń Młodzieży Katolickiej Diecezji Płockiej w Ciechanowie, którego uczestnicy na zakończenie obrad w dniu 29 czerwca udali się z pielgrzymką do Rostkowa. Tam powzięta została rezolucja w sprawie sprowadzenia relikwii, a następnie dokument skierowano do biskupa płockiego, Antoniego Juliana Nowowiejskiego. Wkrótce inicjatywę poparła także młodzież innych diecezji, m.in. z Tarnowa, Lwowa, Krakowa. Po kilku latach starań w 1923 roku biskup Nowowiejski uzyskał możliwość przeniesienia relikwii św. Stanisława, które miały przybyć z Płocka do Rostkowa na zaplanowany w sierpniu 1926 roku dzień. Uroczystość ta, jak wiemy, zbiegła się z 200. rocznicą kanonizacji św. Stanisława Kostki¹⁷. Relikwie przewieziono z Płocka do Warszawy na statku Bajka. Nad brzegami Wisły tłumy ludzi witały cenny dar. W stolicy relikwie zostały w uroczystej procesji przeniesione do kościoła Jezuitów na Starym Mieście, gdzie następnie odprawiono nabożeństwo. Następnie przewieziono je samochodem do Rostkowa. Po drodze zatrzymano się w Serocku, Pułtusk, Przasnyszu. Do Rostkowa dotarły 29 sierpnia, gdzie podczas uroczystego nabożeństwa umieszczono je w tamtejszym kościele.

Święto w Rostkowie przygotowali ojcowie pasjoniści z Przasnysza, którzy przede wszystkim zorganizowali remont lokalnego kościoła, dotąd uszkodzonego w wyniku działań wojennych. Z myślą o licznych rzeszach wiernych zasypiano staw znajdujący się na placu przed kościołem. „Rzeczywiście, uroczystości rostkowskie zgromadziły liczne tłumy pielgrzymów. Do Rostkowa przybyło ok. 100 tys. ludzi, wozy pielgrzymów zajęły 10 ha pola”¹⁸. Podczas nabożeństwa kazania do zgromadzonych osób wygłaszało w różnych miejscach jednocześnie pięciu księży. Sprowadzenie relikwii do Rostkowa ożywiło kult św. Stanisława Kostki¹⁹.

Udział młodzieży w zjeździe katolickim został zaplanowany przez Główny Komitet Warszawski, który okólnikiem z dnia 28 kwietnia informował o szczegółach dotyczących zadań dla młodych. Otóż wieczorem 27 sierpnia, kiedy do Warszawy statkiem z Płocka miały przybyć relikwie św. Stanisława, na ich spotkanie specjalnym statkiem wypłynąć mieli Jego Ekscelencja ks. kardynał i księża biskupi, uczestniczący w zjeździe. Młodzież zgromadzona na moście księcia Poniatowskiego miała mieć pierwszeństwo w niesieniu relikwii przez miasto wprost do katedry.

Na następny dzień na godzinę 8 rano zaplanowano nabożeństwo w katedrze i wspólną Komunię Świętą. Po śniadaniu miało nastąpić zwiedzanie grupami Starego Miasta, katedry i Zamku. Po obiedzie natomiast planowano wizytę w kinie (wcześniej wybrano repertuar), o godzinie 18 akademię o św. Stanisławie, o 19 wieczrę.

¹⁷ S. Bońkowski, *Święty Stanisław Kostka*, Warszawa 1968, s. 174.

¹⁸ S. Strojanowski, *Anioł Ziemski z Rostkowa*, Płock 1936, s. 85.

¹⁹ M. Mossakowska, *Mazowiecki kult świętego Stanisława Kostki*, „Rocznik Mazowiecki” (2004) t. 16, s. 255–256.

Natomiast 29 sierpnia o godz. 4.30 specjalnym pociągiem delegacja złożona z młodzieży (200 uczniów i 100 uczennic) powinna się udać do Ciechanowa, a stamtąd kolejką na pole Rostkowa, gdzie miała wziąć udział w nabożeństwie wraz z pochówkiem relikwii.

Pozostali w Warszawie uczestnicy obchodów mieli popłynąć statkiem na Bielany, zwiedzić muzeum przyrodnicze, grób Stanisława Staszica i powrócić po obiedzie do Warszawy na przedstawienie teatralne i koncert religijny. Zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami na 30 sierpnia na godz. 9 zaplanowano mszę świętą w Katedrze, potem zwiedzanie Wilanowa i Łazienek. Na zakończenie zaś, po obiedzie, udział w uroczystym pochodzie²⁰.

Szereg informacji organizacyjnych związanych z uczestnictwem w obchodach w Rostkowie zamieszczano w prasie lokalnej. Z codziennej lektury np. „Gazety Międzychodzkiej” czytelnicy dowiadywali się, że w Serocku, Pułtusku i Makowie odprawione zostaną nabożeństwa, po których w drodze procesji nastąpi przeniesienie przez miasto relikwii świętego. Na granicy parafii przasnyskiej przybyłe relikwie przywitają mieszkańcy i goście zgromadzeni w miejscowych procesjach. W Przasnyszu lokalny komitet ze starostą Tadeuszem Koziorowskim na czele zorganizuje uroczysty obchód i przygotuje się do godnego przyjęcia delegatów i gości z całej Polski. Noclegi i utrzymanie zostały wcześniej zapewnione, ponieważ spodziewany jest liczny napływ wiernych. Komitet Główny reprezentować będą wojewoda Władysław Sołtan i ks. prałat Feliks de Ville.

Dla osób życzących sobie jechać do Przasnysza będą dołączone specjalne wagony do Ciechanowa, stamtąd zaś osobne pociągi kolejki do Przasnysza. Wyjazd ze stacji Warszawa dworzec Gdański, gdzie będzie można nabywać bilety bezpośrednie do Przasnysza. W drodze powrotnej uczestnicy otrzymają 66 procent ulgi kolejowej na podstawie zaświadczenia, otrzymanego w Komitecie Przasnyskim. W niedzielę, dnia 29. sierpnia o godz. 6-tej rano do Ciechanowa z Warszawy wyjedzie specjalny pociąg z delegacjami młodzieży szkolnej. Równocześnie z relikwiami będzie przewieziona Książka Pamiątkowa z tysiącami podpisów młodzieży polskiej²¹.

Bogaty program obchodów w Łucku (w okresie międzywojennym miasto należało do woj. wołyńskiego) przypadający na 13 listopada – święto patrona młodzieży, przedstawił „Miesięcznik Diecezjalny Łucki”. Pismo poinformowało, iż uczniowie ze wszystkich miejskich szkół przystąpili wcześniej do spowiedzi, by w uroczysty dzień zasiąść razem do stołu Pańskiego. Tym samym młodzież oddała największy hołd jubileuszowy, będący upominkiem dla ich patrona. Wczesnym popołudniem odbył się w miejskim teatrze poranek dla uczącej się młodzieży, którego program wypełniły śpiewy chóralskie, odczyty i melodeklamacje. Nazajutrz 14 listopada, po uroczystym nabożeństwie odprawionym w katedrze o godzinie 13, w teatrze miała miejsce uroczysta akademicka ku czci św. Stanisława Kostki, przygotowana *ad hoc* staraniem powołanego komitetu. Na szczególną uwagę zasługuje odczyt wygłoszony przez ks. prof. Walerego Kwiatkowskiego. Prelegent w przepięknej formie wykazał te moralne drogowskazy, które ówczesnemu

²⁰ *Jednodniówka z okazji Dwusetnej Rocznicy...*, dz. cyt., b.n.s.

²¹ *Uroczystości ku czci św. Stanisława Kostki w Rostkowie*, „Gazeta Międzychodzka”. Niezależne pismo narodowe, społeczne i polityczne, 29 sierpnia 1926, R. 4, nr 99, s. 1.

społeczeństwu polskiemu przekazał św. Stanisław. Należały do nich zwłaszcza czystość ducha, moc i siła charakteru w pokonywaniu przeszkód życiowych, „ku osiągnięciu zakreślonych przez opatrność, szczytnych przeznaczeń ludzkich”. Z nadesłanych dotychczas sprawozdań z obchodu 200-letniej rocznicy kanonizacji św. Stanisława Kostki wnioskować można, jak pisał „Miesięcznik”, że uroczystości wypadły wspaniale.

Podczas Nowenny kościoły zapełniały się młodzieżą i publicznością. W dniu św. Stanisława młodzież przeciągnęła ulicami do kościoła przy dźwiękach orkiestry, niosąc sztandary. Do Sakramentów Świętych przystępowano z niezwykłym zapałem i namaszczeniem. Po południu odbyły się poranki i akademie. Z miłym zdumieniem musimy stwierdzić, że mimo naszych skromnych warunków swoją treścią i bogactwem program ów wywarł na widowni silne wrażenie. I nic dziwnego. Bo młodzież i jej przyjaciele włożyli w to całą swoją duszę. Czulo się, że to nie sztuczny nastrój, ale najszlachetniejszy entuzjazm i dążenie do skupienia się w jeden potężny hufiec, oddany Bogu i Ojczyźnie²².

Seminarium Duchowne działające w Łucku po raz pierwszy obchodziło uroczystości dzień św. Stanisława Kostki. Okazją ku temu była nie tylko 200. rocznica kanonizacji świętego, ale i to, że seminarium obrało sobie za stałego patrona Stanisława Kostkę. Święteczne dni seminarzysty wypełnili nabożeństwami odprawianymi w uczelnianej kaplicy. Pierwsze nieszpory celebrował będący zastępcą rektora ks. Kazimierz Woźnicki, mszę świętą natomiast ks. rektor Antoni Jagłowski, a drugie nieszpory – ojciec duchowny ks. kanonik Leopold Szuman. Podczas kazania wierni usłyszeli charakterystykę porównawczą dwóch świętych: Stanisława i Jana, która wykazała, że znamioną cechą świętości tego pierwszego jest czystość. „W dzisiejszych czasach zepsucia św. Stanisław staje przed nami jako wzór anielskiej cnoty. Pociągnąć do naśladowania tej cnoty, obudzić pragnienie i zamięłowanie ku niej – to zdaje się misją szczególniejszą, jaką Bóg wyznaczył Świętemu w stosunku do dzisiejszej młodzieży. Przede wszystkim młodzież duchowna powinna zwracać się do św. Stanisława, szukając w nim wzoru do naśladowania, bo św. Stanisław Kostka – to przykładowy kleryk”²³. Spokojne i trafnie wywarzone opinie i poglądy księdza zapewne miały za zadanie zapisać na dłużej w pamięć słuchaczy.

Wieczorem tego samego dnia odbyła się akademie ku czci świętego patrona Seminarium Duchownego w Łucku, połączona ze śpiewami chóralnymi i wykonaniami solistów pod batutą prof. Jana Żukowskiego. Poza tym wysłuchano odczytu o św. Stanisławie, wygłoszonego przez jednego z alumnów, który przypominał obecnym najpiękniejsze chwile z krótkiego życia patrona. Niejako uzupełnieniem prac związanych z przygotowaniem powyższych uroczystości było opublikowanie *Jednodniówki* wydanej staraniem studentów Seminarium Duchownego. Innym ważnym owocem obchodów stał się pomysł księży profesorów polegający na podjęciu decyzji o budowie kościoła pod wezwaniem św. Stanisława Kostki w ogrodzie seminarium²⁴.

²² Uroczystości jubileuszowe w Łucku, z powodu 200-letniej rocznicy kanonizacji Ś-go Stanisława Kostki, „Miesięcznik Diecezjalny Łucki”, listopad 1926, R. 1, nr 3, s. 137–139.

²³ Uroczystości jubileuszowe w Łucku..., art. cyt., s. 137–139.

²⁴ Uroczystości jubileuszowe w Łucku..., dz. cyt., s. 137–139.

Znaczącym symbolem były również uroczystości 250. jubileuszu kanonizacji świętego, które odbywały się w Polsce w 1977 roku²⁵. Zarządzenie zawierające dyrektywy i ustalenia dotyczące zbliżającego się święta w diecezji płockiej wydał biskup Bogdan Sikorski 4 grudnia 1976 roku. Zorganizowane uroczyste obchody i pielgrzymki miały szczególnie zaangażować młodzież szkół średnich, pomaturalnych, młodzież pracującą oraz uczniów ósmych klas szkół podstawowych. Natomiast dzieci i osoby dorosłe zobowiązano do udziału w uroczystościach parafialnych oraz odpuscie przygotowywanym przez mieszkańców Rostkowa w dniu 21 sierpnia 1977 roku. Wydziałowi Katechetycznemu powierzono opracowanie aktualnych tematycznie katechez. „Stanisławowym” spotkaniom młodzieży nadano charakter trójstopniowy, bowiem odbywały się one na płaszczyźnie parafialnej, rejonowej i diecezjalnej. Dla uroczystości parafialnych określono datę związaną z dniem patrona, czyli 13 listopada. Ten dzień miał być poprzedzony nowennami lub triduumi organizowanymi w nastroju podniosłym, ale też uroczaym i atrakcyjnym, aby młodzież przyciągnąć i pogłębiać jej uczucia religijne²⁶.

Na zakończenie zjazdu katolickiego w Warszawie mowę pożegnalną wygłosił m.in. kardynał Aleksander Kakowski, który przekonywał, iż młodzież będącą przyszłością ojczyzny należy wychowywać w duchu narodowym i katolickim, pilnie ją strzec i osłaniać przed wypaczającymi i deprawującymi młody charakter wpływami²⁷. Tymczasem ks. Andrzej Paryś, proboszcz z Liszek (nieopodal Krakowa), uczestnik obchodów 200. rocznicy kanonizacji Stanisława Kostki, przewidywał w 1926 roku, że do Rostkowa w przyszłości coraz liczniej przybywać będzie młodzież. Ksiądz sądził, iż może tam z czasem powstać duchowa stolica polskiej młodzieży²⁸. Dzisiaj już wiemy, że miejscowość narodzin św. Stanisława Kostki, gdzie spoczywają jego relikwie, sprowadzone z Rzymu przed 90 laty, stała się miejscem corocznych pielgrzymek młodzieży. Przedstawiony w niniejszym artykule obraz obchodów 200-lecia kanonizacji Stanisława Kostki połączony z pierwszym Ogólnopolskim Zjazdem Katolickim w Warszawie ukazuje, iż były to niezwykle ważne wydarzenia. Można chyba zaryzykować tezę, że wpłynęły na propagowanie w Polsce kultu świętego młodzieńca, którego sprowadzone wówczas relikwie umieszczono w Rostkowie, miejscowości jego narodzin.

LITERATURA

Bońkowski S., *Święty Stanisław Kostka*, Warszawa 1968.

Cegłowski J., *Jubileusz 250-lecia kanonizacji św. Stanisława Kostki w Diecezji Płockiej*, „Studia Płockie” (2010) 38.

²⁵ M. Mossakowska, *Mazowiecki kult świętego Stanisława Kostki*, „Rocznik Mazowiecki” 2004, t. 16, s. 249.

²⁶ J. Cegłowski, *Jubileusz 250-lecia kanonizacji św. Stanisława Kostki w Diecezji Płockiej*, „Studia Płockie” 2010, t. 38, s. 97–98.

²⁷ *Mowa pożegnalna J. Em. ks. Kardynała Kakowskiego*, [w:] *Księga pamiątkowa Zjazdu Katolickiego w Warszawie 28–30 sierpnia 1926*, Warszawa 1926, s. 390.

²⁸ A. Paryś, *Zjazd w Rostkowie*, [w:] *Jednodniówka jubileuszu dwóchsetlecia kanonizacji św. Stanisława Kostki 1726–1926*, Kraków 1926, s. 18.

Haduch H., *Młodzieniec o niezłomnej woli*, [w:] *Jednodniówka z okazji Dwusetnej Roczniccy Kanonizacji Św. Stanisława Kostki 1726–1926*, Chyrów 1926.

Kabzińska Ł., *Idea wychowania moralno-społecznego w programach Międzynarodowych Kongresów Pedagogicznych okresu międzywojennego*, „*Warmińsko-Mazurski Kwartalnik Naukowy*”. *Nauki Społeczne* (2013) 4, s. 39–66.

Mossakowska M., *Mazowiecki kult świętego Stanisława Kostki*, „*Rocznik Mazowiecki*”, 2004, t. 16, s. 245–258.

Mowa pożegnalna J. Em. ks. Kardynała Kakowskiego, [w:] *Księga pamiątkowa Zjazdu Katolickiego w Warszawie 28–30 sierpnia 1926*, Warszawa 1926.

Odezwa do młodzieży polskiej z powodu Zjazdu Katolickiego, „*Pro Chisto – Wiara i Czyn*”. *Organ Młodych Katolików*, sierpień 1926, R. 2, nr 8.

Ogólno-polski zjazd katolicki w Warszawie, „*Gazeta Wągrowiecka*”. *Pismo dla Ziemi Pałuckiej*, 29 sierpnia 1926, R. 6, nr 103.

Paryś A., *Zjazd w Rostkowie*, [w:] *Jednodniówka jubileuszu dwóchsetlecia kanonizacji św. Stanisława Kostki 1726–1926*, Kraków 1926.

Pierwszy ogólnopolski Zjazd Katolicki w Warszawie, „*Przewodnik Katolicki*”. *Pismo ilustrowane dla rodzin katolickich*, 22 sierpnia 1926, R. 32, nr 34.

Piowarczyk M., *Model rodziny i wychowania rodzinnego w parafialnej prasie wielkopolskiej w II Rzeczypospolitej na przykładzie „Tygodnika Parafii Zbąszyńskiej”*, [w:] *Wychowanie w rodzinie*, t. 2, *Rodzina na przestrzeni wieków*, red. S. Walasek, L. Albański, Jelenia Góra 2011.

Program Zjazdu Katolickiego w Warszawie, „*Przewodnik Katolicki*”. *Pismo ilustrowane dla rodzin katolickich*, 22 sierpnia 1926, R. 32, nr 34.

Ryguła P., *Historyczny kontekst debaty na temat projektu nowego prawa małżeńskiego w Polsce międzywojennej*, „*Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne*” (2001) 34, s. 259–265.

Sarjusz-Wolska S., *Zarys wychowania moralnego i obywatelskiego*, Warszawa 1927.

Strojanowski S., *Anioł Ziemski z Rostkowa*, Płock 1936.

Uroczystości jubileuszowe w Łucku, z powodu 200-letniej rocznicy kanonizacji Ś-go Stanisława Kostki, „*Miesięcznik Diecezjalny Łucki*” listopad 1926, R. 1, nr 3.

Uroczystości ku czci św. Stanisława Kostki w Rostkowie, „*Gazeta Międzychodzka*”. *Niezależne pismo narodowe, społeczne i polityczne*, 29 sierpnia 1926, R. 4, nr 99.

Ustawa z dnia 2 sierpnia 1926 r. o prawie właściwym dla stosunków prywatnych wewnętrznych, *Dz.U.* z 1926 r., nr 101, poz. 580.

Ziemnowicz M., *Problemy wychowania współczesnego*, Warszawa–Kraków 1931.